

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.09.2008, sp. zn. 22 Cdo 1870/2007, ECLI:CZ:NS:2008:22.CDO.1870.2007.1

Číslo: 53/2009

Právní věta: Jestliže podílový spoluvlastník vynaložil prostředky na nikoli nezbytné opravy a údržbu věci bez souhlasu druhého spoluvlastníka, bezdůvodné obohacení druhého spoluvlastníka tím vzniká až při zániku podílového spoluvlastnictví; to platí i tehdy, vzniklo-li podílové spoluvlastnictví jako důsledek včasného nevypořádání majetkového společenství manželů, byly-li tyto prostředky vynaloženy po zániku majetkového společenství manželů.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 11.09.2008

Spisová značka: 22 Cdo 1870/2007

Číslo rozhodnutí: 53

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Podílové spoluvlastnictví, Promlčení

Předpisy: § 148 odst. 1 předpisu č. 40/1964Sb.
§ 451 odst. 1 předpisu č. 40/1964Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobkyně se domáhala vypořádání podílového spoluvlastnictví účastníků k nemovitostem v katastrálním území T., a to k domu čp. 93 na parcele č. st. 365, k pozemkům p. č. st. 365, p. č. 1406, p. č. 1407, p. č. 1408/2, p. č. 1408/3, zapsaným na LV č. 362, a k pozemku p. č. 1408/1 zapsanému na LV č. 363. Posléze rozšířila svou žalobu tak, že se domáhala i zaplacení částky odpovídající zhodnocení nemovitosti (vypořádání podílového spoluvlastnictví v širším smyslu) ve výši 250 000 Kč, ke kterému došlo v důsledku investic do společné nemovitosti - domu, které sama financovala po zániku bezpodílového spoluvlastnictví účastníků (BSM) v průběhu trvání podílového spoluvlastnictví. Žalobu na zaplacení této částky soud vyloučil usnesením z 8. 10. 2004 k samostatnému řízení.

O k r e s n í s o u d v Novém Jičíně rozsudkem ze dne 9. 6. 2005 rozhodl ve výroku pod bodem I. tak, že „žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni částku 86 757 Kč do jednoho měsíce od právní moci rozsudku“. Ve výroku pod bodem II. rozhodl, že „pokud se žalobkyně dále po žalovaném domáhala zaplacení částky 163 243 Kč, žaloba se v této části zamítá“. Ve výroku pod bodem III. a IV. rozhodl o náhradě nákladů řízení státu a účastníků.

Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že manželství účastníků bylo pravomocně rozvedeno ke dni 4. 11. 1976. Bezpodílové spoluvlastnictví účastníků nebylo po rozvodu vypořádáno a nemovitosti v

katastrálním území T., které byly jeho součástí, přešly teprve ke dni 1. 4. 1986 v souvislosti s novelou občanského zákoníku č. 131/1982 Sb. (§ 149 odst. 4 a § 507a odst. 2) v důsledku uplatnění zákonné domněnky do podílového spoluvlastnictví účastníků. Žalobkyně po rozvodu manželství prováděla bez souhlasu žalovaného částečnou rekonstrukci domu, a to od roku 1976 do roku 1990. Tyto investice hodnotila částkou 500 000 Kč, přičemž po žalovaném požadovala úhradu poloviny této částky. Soud dovodil, že práce na rekonstrukci domu nelze označit jako běžnou údržbu a opravy. Při rozhodování soud vycházel ze závazného právního názoru Krajského soudu v Ostravě vysloveného usnesením ze 13. 11. 2001, že předmětem vypořádání podílového spoluvlastnictví mohou být pouze investice vynaložené žalobkyní po 1. 4. 1986, tj. po vzniku podílového spoluvlastnictví účastníků k předmětným nemovitostem, proto nepřihlédl k investicím učiněným žalobkyní po rozvodu manželství do tohoto data. Soud s poukazem na judikaturu Nejvyššího soudu nevycházel z výše investovaných prostředků, ale ze zhodnocení nemovitosti. Účastníci byli podílovými spoluvlastníky nemovitosti každý v rozsahu jedné poloviny, proto žalovaný byl povinen nahradit polovinu částky představující její zhodnocení v důsledku investic vynaložených žalobkyní. Soud uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni čtvrtinu zhodnocení provedeného těmito investicemi ve výši 63 242,75 Kč a polovinu zhodnocení na základě investic provedených samotnou žalobkyní na další práce ve výši 23 514,50 Kč, celkem tedy 86 757 Kč. Ve zbytku žalobu zamítl.

K r a j s k ý s o u d v Ostravě jako soud odvolací k odvolání žalobkyně i žalovaného rozsudkem z 20. 6. 2006 ve výroku pod bodem I. rozsudek soudu prvního stupně v odstavci I. výroku v celém rozsahu potvrdil a v odstavci II. výroku ohledně částky 100 000 Kč jej potvrdil rovněž. Ve výroku pod bodem II. ve zbývajícím rozsahu rozsudek soudu prvního stupně v odstavci II. výroku změnil tak, že uložil žalovanému povinnost zaplatit částku 63 243 Kč žalobkyni do tří dnů od právní moci rozsudku. Dále rozhodl o náhradě nákladů řízení. Odvolací soud se ztotožnil s právním posouzením věci soudem prvního stupně a převzal jeho skutková zjištění s výjimkou, že na financování opravy střechy se podílel vedle žalobkyně i jednou polovinou syn účastníků M. Ch. ml. Po doplnění dokazování posoudil výši nároku žalobkyně odlišně od soudu prvního stupně, když zjistil zejména z opakovaného důkazu výsledkem syna účastníků, že tento se na rekonstrukci domu podílel pouze prací a nikoliv finančně a že na financování investic se podílela pouze žalobkyně, a jí proto náleží v rámci vypořádání podílového spoluvlastnictví v širším slova smyslu polovina zhodnocení nemovitosti ve výši 150 000 Kč. Žalobkyní provedené rekonstrukční práce nebyly podle odvolacího soudu nezbytné a byly provedeny bez souhlasu žalovaného; proto je bylo třeba vypořádat jako bezdůvodné obohacení.

Proti výroku I. rozsudku odvolacího soudu v části, ve které odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v odstavci II. výroku ohledně zamítnutí žaloby do částky 100 000 Kč, a proti výroku IV., ve kterém se žalobkyni nepřiznává právo na náhradu nákladů řízení, podává žalobkyně dovolání. Dovolatelka uplatňuje dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tedy že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, pokud soud dospěl k názoru, že je možné započít pouze zhodnocení nemovitosti, ke kterému došlo na základě investic po 1. 4. 1986. Je přesvědčena, že je nutné přihlížet ke všem investicím, které svým nákladem provedla již od okamžiku rozvodu manželství v roce 1976 a zániku bezpodílového spoluvlastnictví manželů. Jiný právní závěr by byl v rozporu se zásadou dobrých mravů a současně by neoprávněně zvýhodňoval žalovaného, který se nijak na zhodnocení nemovitosti nepodílel. Soud by měl podle jejího názoru aplikovat ustanovení o bezdůvodném obohacení a rovněž § 3 obč. zák. Navrhuje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaný se k dovolání žalobkyně nevyjádřil.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod upravený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání je důvodné. Z napadeného rozsudku činí rozhodnutí po právní stránce zásadní otázka nároku na náhradu investic, vynaložených jedním z bývalých bezpodílových spoluvlastníků na věc v době po zániku BSM a jeho pozdějším vypořádáním zákonnou domněnkou tak, že se změnilo v podílové spoluvlastnictví.

Zánikem manželství zanikne i bezpodílové spoluvlastnictví manželů (§ 148 odst. 1 obč. zák.). Právní vztahy bývalých manželů se v době mezi zánikem manželství a vypořádáním BSM řídily (případně dosud řídí) přiměřeně ustanoveními upravujícími BSM. Není však důvod pro to, aby otázka investic do společného majetku, učiněná jedním z bývalých manželů - bezpodílových spoluvlastníků po zániku společného jmění manželů, byla řešena jinak, než jak je tomu při vypořádání investic vynaložených podílovým spoluvlastníkem na společnou věc.

V rozsudku ze dne 21. 6. 2001, sp. zn. [22 Cdo 599/99](#), publikovaném v Souboru civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu pod č. C 583, Nejvyšší soud pro případ investic provedených bez souhlasu spoluvlastníka (tam, kde je takového souhlasu třeba) vyslovil: „Pod pojem hospodaření společnou věcí, o kterém mají spoluvlastníci podle § 139 odst. 2 obč. zák. rozhodovat, lze podřadit i rozhodnutí o tom, jaká investice, tj. náklad jakého druhu a v jaké výši, má být do společné věci provedena... Pokud by menšinovému spoluvlastníku vůbec nebyla dána možnost vyjádřit se k zamýšlené investici (druhu a výši)... by šlo z hlediska hospodaření spoluvlastníků se společnou věcí o neplatný právní úkon a menšinovému spoluvlastníku by vznikla povinnost vydat investujícímu spoluvlastníku, pokud by šlo o investici na nutné opravy nebo údržbu, bezdůvodné obohacení (§ 451 odst. 2 obč. zák. a § 456 obč. zák.). Jeho výše by byla dána podílem na investici odpovídající jeho spoluvlastnickému podílu ke společné věci, přičemž povinnost vydat bezdůvodné obohacení by vznikla vynaložením investice za trvání spoluvlastnického vztahu. Pokud by šlo o jiné investice než nezbytné opravy a údržbu, pak povinnost menšinového spoluvlastníka vydat bezdůvodné obohacení by vznikla až při zániku jeho spoluvlastnictví, např. při jeho zrušení nebo při prodeji spoluvlastnického podílu, a to ve výši zhodnocení jeho podílu“.

Obdobně v případě, že bývalý manžel po zániku BSM, které bylo později v důsledku uplatnění zákonné domněnky transformováno na podílové spoluvlastnictví, vynaloží prostředky na jiné investice než na nezbytné opravy a údržbu, povinnost druhého spoluvlastníka vydat bezdůvodné obohacení vzniká až při zániku podílového spoluvlastnictví; teprve od té doby běží promlčecí lhůta k uplatnění těchto nároků (§ 107 odst. 1, 2 obč. zák.). To platí pro celou dobu od zániku BSM až po okamžik zániku podílového spoluvlastnictví bývalých bezpodílových spoluvlastníků. Protože odvolací soud vycházel z jiného právního názoru, spočívá jeho rozhodnutí na nesprávném právním posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Z uvedeného je zřejmé, že dovolání je důvodné. Proto nezbylo, než rozhodnutí odvolacího soudu zrušit; vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a věc v dovoláním dotčené části, týkající se nákladů vynaložených po zániku BSM a před vypořádáním BSM zákonnou domněnkou a ve výrocích o nákladech řízení, vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (243b odst. 2, 3 o. s. ř.).